

Jerzy Wyrzykowski – prof. zw. dr hab., specjalizujący się w zakresie geografii turystyki. Współautor planów krajowych i regionalnych w zakresie turystyki, strategii rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku i we Wrocławiu, autor i współautor książek: *Geograficzne uwarunkowania rozwoju urlopowej turystyki wypoczynkowej w Polsce* (1986), *Geografia turystyki w Polsce* (1985, 1992, 1998, 2004), *Geograficzne uwarunkowania rozwoju turystyki w Sudetach i Karpatach* (1991), *Turystyka na Dolnym Śląsku i Śląsku Opolskim* (1999), koordynator badań i redaktor zeszytów naukowych pt. *Uwarunkowania rozwoju turystyki zagranicznej w Europie Środkowej i Wschodniej*.

Kazimierz Klementowski – dr, specjalizujący się w zakresie geografii turystyki, statystyki turystyki i zagospodarowania turystycznego. Jest autorem lub współautorem 60 publikacji naukowych, w tym 8 książek. Do najważniejszych w ostatnich latach publikacji należą: *Walory a oferta turystyczna Wrocławia w opinii odwiedzających miasto* (1999), *Rejestrowany ruch turystyczny w Polsce w 2000 r.* (2001), *Baza gastronomiczna w Polsce w 2001 r.* (2002), *Baza noclegowa w Polsce w 2001 r. i jej wykorzystanie* (2002). Współautor planów krajowych i regionalnych w zakresie turystyki, strategii rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku.

Janusz Marak – prof. nadzw. dr hab., jest ekonomistą, autorem lub współautorem 80 publikacji naukowych, w tym 10 książek, głównie z zakresu marketingu w turystyce, badań rynkowych i marketingowych oraz marketingu terytorialnego. Do najważniejszych w ostatnich latach publikacji z dziedziny marketingu w turystyce należą: J. Marak, J. Wyrzykowski: *Produkty markowe Dolnego Śląska*. [w:] *Markowe produkty turystyczne* (2004); J. Czerwiński, J. Marak, J. Wyrzykowski: *Possibilities of Ecotourism Development in the Polish Sudetes and Carpatians*. [w:] *Conditions of the Foreign Tourism Development in the Central and Eastern Europe* (2002); J. Marak: *Budżet czasu wolnego i jego zagospodarowanie przez studentów Wrocławia*. [w:] *Studia nad czasem wolnym mieszkańców dużych miast Polski i jego wykorzystaniem na rekreację ruchową i turystykę* (2000); J. Wyrzykowski, J. Marak, B. Mikułowski: *Turystyka na Dolnym Śląsku i Śląsku Opolskim. Strategia rozwoju produktu turystycznego*. (1999).

Bogdan Mikułowski – ukończył studia geograficzne ze specjalizacją kartografii na Uniwersytecie Wrocławskim w 1961 r. Od początku pracy zawodowej (w instytucjach planowania przestrzennego o zasięgu regionalnym i krajowym) zajmuje się problematyką geografii turystycznej, w tym szczególnie walorami krajoznawczymi. Doktorat na temat znaczenia zabytków architektury dla turystyki uzyskał na Uniwersytecie Wrocławskim w 1976 r. Autor i współautor około 40 publikacji, w tym takich jak: *Plan przestrzennego zagospodarowania turystycznego Polski* (1973), *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski* (1975), *Geografia turystyki Polski* (1985, 1992, 1998, 2002), *Atlas zasobów, walorów i zagrożeń środowiska geograficznego Polski* (1994), *Polska – atlas krajoznawczy z przewodnikiem* (1996, 1999), *Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego* (1997), *Encyklopedia Wrocławia* (2000).

Spis treści

Wprowadzenie	7
Część I – REGION DOLNOŚLĄSKI	11
1. Położenie i ogólna charakterystyka regionu	13
2. Dostępność komunikacyjna	17
2.1. Główna sieć i węzły komunikacyjne regionu	17
2.2. Komunikacja kolejowa	20
2.3. Komunikacja autobusowa	21
2.4. Komunikacja lotnicza	21
2.5. Przejścia graniczne	22
3. Walory turystyczne	26
3.1. Walory wypoczynkowe i uzdrowiskowe	26
3.2. Walory krajoznawcze	30
3.2.1. Zabytki architektury i budownictwa	30
3.2.2. Muzea, zbiory i skanseny	39
3.2.3. Zabytki archeologiczne	42
3.2.4. Miejscowości pielgrzymkowe	43
3.2.5. Miejsca ważniejszych bitew	43
3.2.6. Miejsca martyrologii	44
3.2.7. Obiekty i tereny przemysłowe	45
3.2.8. Imprezy kulturalne	46
3.2.9. Inne walory kulturowe	48
3.2.10. Przyrodnicze walory krajoznawcze	50
3.3. Walory specjalistyczne	54
3.3.1. Rejony wędkarskie	54
3.3.2. Szlaki wędrówek wodnych i akweny żeglarskie	54
3.3.3. Tereny narciarskie	56
3.4. Najważniejsze miejscowości i obszary turystyczne	58
4. Zagospodarowanie turystyczne	64
4.1. Baza noclegowa	64
4.2. Baza gastronomiczna	81
4.3. Baza towarzysząca	84
5. Wykorzystanie walorów turystycznych regionu	90

6. Stan środowiska naturalnego i kulturowego	111
6.1. Stan środowiska przyrodniczego	111
6.1.1. Powietrze atmosferyczne	111
6.1.2. Wody powierzchniowe	112
6.1.3. Wody mineralne i lecznicze	115
6.1.4. Zagrożenie hałasem	116
6.2. Stan zasobów zabytkowych	117
7. Demograficzne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki	122
7.1. Uwarunkowania demograficzne	122
7.2. Infrastruktura społeczna	123
7.3. Infrastruktura techniczna	124
7.4. Struktura gospodarcza	125
7.5. Uwarunkowania ekonomiczne	127
8. Analiza SWOT	128
9. Turystyczne produkty markowe	131
10. Główne obszary turystyczne	142
 Część II – WROCŁAW JAKO WIELKIE CENTRUM TURYSTYCZNE ...	147
1. Rola Wrocławia w kraju i regionie	149
2. Walory turystyczne miasta	153
2.1. Podstawy klasyfikacji zasobów turystycznych	153
2.2. Kościoły, klasztory i budynki sakralne	154
2.3. Budynki użyteczności publicznej	157
2.4. Obiekty rezydencjonalne	160
2.5. Fortyfikacje miejskie i schrony	161
2.6. Budowle i urządzenia techniczne	163
2.7. Zespoły kamienic mieszczańskich i domów mieszkalnych	164
2.8. Pomniki, figury, rzeźby plenerowe i fontanny	166
2.9. Muzea	168
2.10. Cmentarze	169
2.11. Przyrodnicze walory krajoznawcze	170
2.12. Wieże i platformy widokowe	172
2.13. Miejsca i ciągi widokowe w krajobrazie Odry	173
2.14. Inne atrakcje i ciekawostki	175
2.15. Podsumowanie wyników oceny turystyczno-krajoznawczych zasobów Wrocławia	176
2.16. Walory krajoznawcze okolic Wrocławia	178

3. Zagospodarowanie turystyczne miasta	186
4. Wykorzystanie walorów turystycznych miasta	191
5. Walory i usługi turystyczne miasta w opinii turystów	197
5.1. Założenia metodyczne badań ankietowych turystów przyjeżdżających do Wrocławia	197
5.2. Charakterystyka turystów krajowych i zagranicznych przybywających do Wrocławia	199
5.3. Główne atrakcje turystyczne miasta w opinii turystów	207
5.4. Ocena usług gastronomicznych	212
5.5. Ocena usług noclegowych	214
5.6. Ocena warunków komunikacyjnych	217
5.7. Ocena usług przewodnickich i informacji turystycznej	219
5.8. Ogólna ocena pobytu w mieście	222
6. Perspektywiczna oferta turystyczna Wrocławia	227
7. Założenia przyszłościowej organizacji przestrzennej ruchu turystycznego (trasy turystyczne)	237
7.1. Piesze trasy zwiedzania	238
7.2. Trasa autokarowo-piesza	240
7.3. Objazdowe trasy autokarowe śródmiejskie	242
7.4. Objazdowe trasy autokarowe poza śródmieście	244
Podsumowanie	249
Wykaz tabel	251
Wykaz rycin	254
Wykaz fotografii	255
Spis źródeł	256